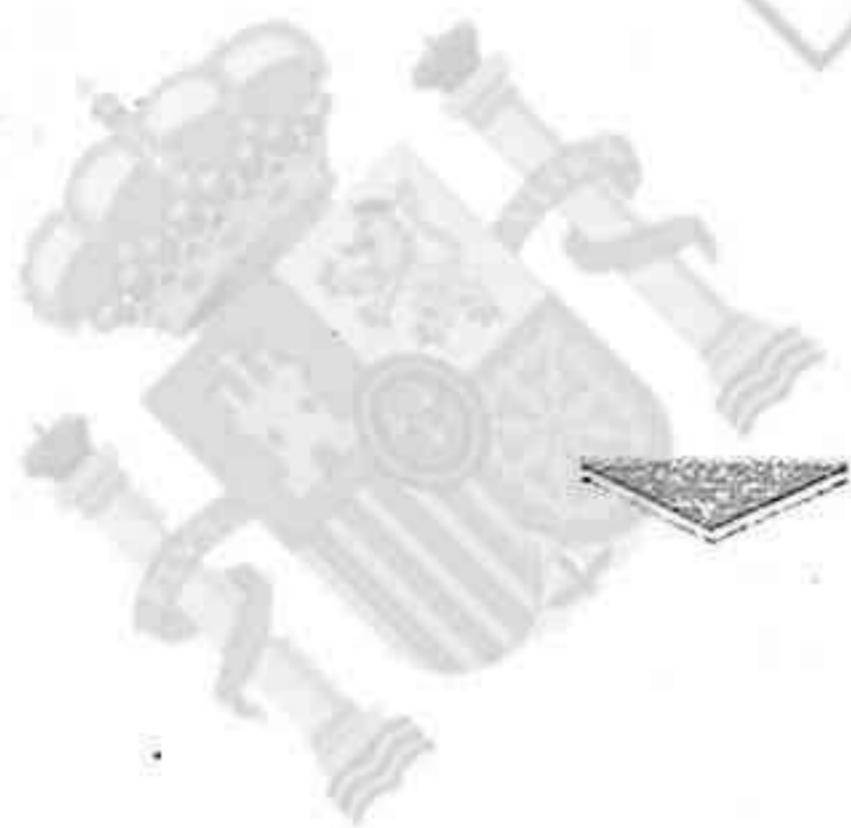

ATENEU BARCELONÈS

SESSIÓ INAUGURAL
DEL CURS ACADEMIC DE 1927 A 1928

CELEBRADA EL DIA 14
DE DESEMBRE DE 1927

BARCELONA

MINISTERIO
DE CULTURA

MINISTERIO
DE CULTURA

MINISTERIO
DE CULTURA

MEMÒRIA DEL SECRETARI

MINISTERIO
DE CULTURA

SENYORS:

Complint l'obligació imposada al Secretari en tota sessió inaugural de curs, he d'explicar-vos els treballs realitzats en el curs anterior, i l'estat econòmic de la nostra entitat. La tasca serà breu: un senzill resum de fets, sense comentaris que fatiguin la vostra atenció, sollicitada per treball de més vàlua, com és el discurs presidencial.

Poques variants hi ha hagut, d'un any ençà, en la marxa de l'Ateneu. La Junta, però, ha procurat d'intensificar la vida espiritual, i, dintre la modèstia dels mitjans amb què ha comptat, no està descontenta dels resultats obtinguts. Heus ací alguns dels actes culturals que hem celebrat:

A part de la sessió inaugural de curs, celebrada el 4 de desembre de 1926, en la qual el nostre President dissertà, amb la competència que li és pròpia, sobre "El Príncep de Viana i les seves relacions literàries", esmentaré les notabilíssimes conferències de l'historiador peruà Lluís Ulloa, vingut expressament de París a instància de l'Ateneu per a exposar-nos la seva tesi sobre la catalanitat de Colom, que tanta expectació va despertar i a tan profitoses investigacions ha donat lloc. També foren remarcables les conferències del Dr. Poyales sobre "La India de Mahatma Gandhi", de l'illustre jurisconsult Joaquim Dualde, d'Ernest Winter, de Josep Comas i Solà, de Josep Maria Junoy, etcètera. Distingides dames ens feren així mateix l'honor d'ocupar la nostra tribuna, entre elles Na Clara Campoamor, Na Margarida Nelken i la reputada escriptora italiana Maria Lluïsa di Fiume. La "Liga Cervantista Española", gustosament acollida per l'Ateneu, donà una llarga sèrie d'interessants lectures, comentades, de textos cervantins. Els poetes Rossend Llatas, Joan Mínguez, Josep Torres i Vidaurre, Lluís Bertran i Pijoan i altres, delectaren un triat auditori llegint poesies originals. El reputat organista francès M. Alphonse Mustel, les notables pianistes senyoretetes Compte-Jardí, Mercè Roldós, Hermínia

Gas i Concepció Velázquez, i els famosos executants nens Corma, obsequiaren els socis i llurs famílies amb esplèndids recitals que merescueren grans aplaudiments, els quals culminaren en la vetllada a honor del mestre Falla, qui, acompanyat de la soprano Concepció Badia i del mestre Frank Marshall, va donar-nos una audició inoblidable.

Parlem ara de la tasca callada i persistent de la biblioteca. Durant l'últim curs hi han entrat 910 obres, d'elles 737 compres i 173 donatius. Les targetes que s'han fet per al catàleg arriben a 21.600. La curiositat que molts senten per tota novetat literària fa que s'hagi d'invertir en petits llibres bona part d'una consignació que voldríem poder aplicar a grans obres bàsiques; però aquestes no han estat oblidades en el darrer exercici, segons heu anat veient en les llistes mensuals de llibres ingressats.

En la nostra gestió administrativa hem de tallar més curt del que voldríem, però això no ha estat obstacle a què, sense desatendre les finalitats culturals, s'hagin fet algunes despeses amb destí a millores materials de necessitat urgent, com la renovació de les sales de tresillo. S'adquiriren també diferents jocs d'escacs i de mah-jongg, als quals demostren especial afició bon nombre d'ateneïstes. Perquè no podem oblidar, senyors, que a la condició de centre instructiu ha unit sempre l'Ateneu el caràcter de casino, i que al caliu alhora senyorívol i familiar de les seves penyes s'hi troba un bon escalf espiritual. D'això, i de les despeses que això comporta, no se'n pot desentendre la Junta. Les reclamacions que en aquest sentit se li fan són, doncs, ateses tant com és possible, per tal que l'Ateneu segueixi figurant amb més o menys modèstia, però de totes maneres dignament, en el lloc que li pertoca entre les entitats similars.

Després de restaurar les sales de tresillo, es millorà el servei de banys, que a base de corrent elèctric tan deficient resultava i a tan infructuosos dispendis dava lloc. Avui queda normalitzat a base de combustible, mitjançant la instal·lació d'una caldera especial, que funciona amb tota regularitat. Les despeses que això va ocasionar són compensades, car s'ha regularitzat aquest servei, i s'ha obtingut una economia que amb el termo-sifon mai no es pogué aconseguir.

A més d'aquestes despeses, es féu per via d'assaig un pressupost, a tenor d'un contracte per mig any amb la casa "Metron", per a conservació de la instal·lació elèctrica de l'Ateneu, que alguns consideraven

no sols antiquada, sinó defectuosa i propensa a accidents. Actualment s'estudia la manera que, si ha de continuar aquest servei, sigui amb les menors despeses possibles.

A aquestes i altres atencions extraordinàries, a més de les obligacions normals que pesen damunt l'Ateneu, sols hi ha pogut subvenir la Junta mercès a un gran zel administratiu, perquè amb tristesa s'ha de consignar que no tots els senyors socis han sabut fins ara fer-se càrrec de la realitat. No han mancat, com ja sabeu, els que, obstinats a desconèixer l'evolució del cost de la vida en els últims temps, han seguit manifestant-se tàcitament disconformes amb l'augment de quota acordat en 5 de febrer de 1926, i ens han negat llur concurs valuós, donant-se de baixa d'un centre de cultura al qual certament honraven, però on també havien estat honrats per espai de molts anys. Així, del balanç de socis fet el 30 de juny últim, resulten 1147 residents i 28 transeünts, o sigui una minva de 130 residents i 18 transeünts, comparat amb el balanç del curs anterior. Aquest resultat, encara que previst, no ha deixat d'entristir-nos. Però no ens hem desanimat, car això hauria estat seguir el trist exemple que els fugitius ens oferien. Hem continuat amb fe la nostra tasca, i els fets ens han donat la raó. Ja havíem demostrat que, mantenint les antigues quotes, li era actualment difícil a l'Ateneu de viure d'acord amb les exigències dels temps; i ara s'ha vist que, malgrat la separació voluntària d'alguns socis tan solvents com estimats, la situació de l'Ateneu no sols s'ha sostingut, sinó que *ha millorat*, com pot veure's pel següent balanç:

ACTIU		PASSIU	
Edifici, mobiliari i biblioteca	1.822.504'59	Capital	1.184.920'14
Banc d'Espanya... ..	225'24	Obligacions hipotecàries	383.000'00
Banca Marsans	582'95	Bons reforma 1. ^a emissió	168.200'00
Banc de Catalunya ...	6.452'40	Bons reforma 2. ^a emissió	80.000'00
Garriga Nogués Sobrinos	585'00	Contracte barberia	6.900'00
Caixa... ..	2.141'81	Impostos i contribucions	2.719'42
Anticips	440'55	Interessos i amortitzacions... ..	21.729'50
Quotes en cartera	7.317'00	Comptes creditors	12.737'34
Liquidació de l'exercici	20.233'16	Fons benèfic... ..	276'30
	<hr/>		<hr/>
	1.860.482'70		1.860.482'70

No cansaré, com ja he dit, la vostra atenció amb explicacions minucioses, car l'administració és oberta a tot soci que desitgi consultar els comprovants. Però faré constar que la partida de pessetes 20.233'16 a què ascendeix la liquidació de 1926 a 1927, i amb la qual es nivella l'actiu amb el passiu, és inferior a la que figurava en la liquidació de l'exercici anterior, la qual s'elevava a 33.235'05 pessetes. Per tant, la situació econòmica de l'Ateneu ha millorat en 13.001'89 pessetes, malgrat les baixes de socis que per motius diversos ha sofert.

No perdem la confiança que molts ulls que s'havien clos a la realitat tornin a obrir-se, i moltes de les baixes tornin a ésser altes. Entretant, amb economia i bon zel, la Junta procurarà que l'Ateneu faci dignament el seu fet. Amb un centenar de socis més, la prosperitat de l'Ateneu fóra assegurada.

I ara, just és fer esment d'aquells benvolguts companys que, ben a malgrat seu, ens han deixat per sempre. La llista dels morts és llarga i dolorosa. Literats, homes de ciència, economistes i patricis exemplars, amics de cor gran i de seny clar, molts d'ells ornament intel·lectual d'aquesta casa on tan estimats eren i tan enyorats són... Heus ací els seus noms:

Joaquim Aguilera, Antoni Biada i Dalmases, Joaquim Boter i Carreras, Josep M.ª Brugada, Enric Campderà, Venanci Camprodon, Salvador Cardenal, Joan Crexells, Gonçal Garcia i Pedrosa, Emili Lluch, Pere Grau Maristany, Manuel Moragas, Angel Moya i Caragol, Josep Pin i Soler, Josep Pons i Carbonell, Josep Pons i Rius, Miquel de Sans, Josep C. Sobregrau, Josep Soldevila.

Servem el bon record de tots ells, imitant els que més amor demostraren pel nostre Ateneu.

V. SOLÉ DE SOJO

DISCURS DEL PRESIDENT

MINISTERIO
DE CULTURA

Records d'una penya antiga

UNA altra vegada em presento davant de vosaltres per complir un deure; i, com que em trobo en un punt de la vida en el qual resulta un exercici d'inefable placidesa excitar records, procuraré de remoure'n alguns de la primera, de l'única *penya* de la qual vaig ésser, durant una llarga època, entre l'adolescència i la joventut, assidu concurrent. Però els records, com més llunyans són, més actuals esdevenen, i com més recòndits entre els misteriosos replecs de la memòria, tenen de vegades el do de fixar-nos unes persones amb tot el seu relleu, unes escenes, converses i coses que, en haver passat, un hom les creia oblidades i mortes. Un bon dia, tot anant endavant en el córrer dels anys, compareixen sobtadament determinats records amb una vigoria i una claredat que un hom no hauria sospitat abans ni de tractar aquelles persones la majoria de les quals havia complert l'inevitable traspass, ni d'haver pres part en tals converses ni d'ésser actor de tal escena.

Segons la noció cronològica que en tinc, aquella *penya* va fruir el seu període àlgid entre els anys 1882 al 1892; puc ben dir, doncs, que es tracta d'una penya antiga, perquè, per terme mitjà, és vella d'una quarantena d'anys. Va travessar l'any fort de l'Exposició de Barcelona i, en honor de la veritat, vaig ésser-ne absent per l'espai de dos anys, els 86 i 87, que em vaig veure forçat a allunyar-me a l'estranger. Més endavant, com tot, va decaure i morir; els contertulians també varen disgregar-se, o també moriren els principals que en varen constituir la flor i el nervi. Pel que a mi es refereix, puc ben dir que no he format part de cap altra penya, perquè els embats de la vida, els diguem-ne *negocis* de la casa de "L'Avenç", i altres ocupacions i

preocupacions, cabòries i estudis, m'havien allunyat de la vida activa de l'Ateneu, si no ha estat per concórrer a la biblioteca, a tongades intermitents.

Els més constants eren l'Yxart i En Sardà, que portaven sovint la veu, el primer amb les seves fines observacions, amb el seu graciós mig-riure i contalles intencionades, que venien sempre al cas de la conversa; el segon, d'aspecte desidiós en el parlar, s'animava en tractar de corrents literaris, que era força sovint, i amb poques frases, a voltes incisives dintre la seva general bondat, tenia la traça de dibuixar, d'una manera que aleshores ens semblava definitiva, el llibre llegit, la figura de moda, l'autor novell. L'Yxart i En Sardà solien posar-se de costat. També hi assistia En Coroleu, en qui ningú endevinaria l'autor de llibres d'història ni el constant investigador dels arxius. Allí tractava de literatura i, si havia fet alguna observació o contat alguna feta i l'escalf de la conversa l'havia deixat inacabada, quan venia l'estona freda, ell reprenia el fil i tornava a contar allò que havia dit o acabar la gesta interrompuda. El meu company de tants anys, En Joaquim Casas i Carbó, gairebé mai no hi mancava; tenia en aquell temps una rara habilitat d'interrompre tota conversa oportunament, i una especialitat de deixar sorpresos els presumits, que també n'hi havia en la colla nombrosa. Ens reuníem sempre a les tres de la tarda: a les cinc cadascú es retirava a reprendre la seva tasca. El més curiós del cas és que aquella penya tenia nom: en deien i en dèiem la penya de *La Vanguardia*, que, si ara ens semblaria estrany, en els temps heroics d'aquell diari tenia una explicació. Em sembla recordar que tenia la impremta i la redacció al carrer de Barbarà. El director d'aleshores era En Sánchez Ortiz, un andalús simpàtic i atractiu, que cercava en la penya els més excel·lents col·laboradors: el mateix Yxart, En Sardà, En Soler i Miquel, l'Ezequiel Boixet (que més endavant va tenir molt crit amb el seu "Busca, buscando", curiositats que cercava i redactava a l'Ateneu), En Rafel Puig i Valls, En Coroleu. Ens divertia En Sánchez Ortiz amb els seus jocs de paraules del seu país, impossibles de pronunciar per ningú de nosaltres. En just intercanvi, ell no podia encertar ni un sol nom català. El regent de la impremta del diari es deia Bosch, i el director no parava de gastar-li el nom: *Boj!*

De vegades compareixien els amos, que recordo que m'escriuïen amb el seu llenguatge tan ple d'interjeccions, jo havent estat sempre

al marge d'aquella parleria pintoresca. Algunes tardes s'enduien el director i tenien un conciliàbul apart, que se n'aturaven les nostres habituals animades converses. El bo d'En Sánchez Ortiz, satisfet dels seus esforços i de la col·laboració que li sortia de l'Ateneu, tenia una frase feta: "*La Vanguardia* va a los pisos". Un cop fora del diari, molts anys més tard, trobant-me a Girona, vaig saber que n'era governador i vaig anar a fer-li una visita: de segur que tots dos vàrem fruit de reveure'ns, i reférem aquells anys de la penya. Tenia la veu rogallosa de sempre i feia el mateix cop de coll que li era peculiar, però aquella abundosa barba negra d'altre temps ara li tirava a clar.

El que venia sovint era En Soler i Miquel, poques vegades acompanyat per En Maragall. Però em pertoca parlar d'un ateneïsta veritable, En Gomis. Una cordial simpatia i haver tractat quasi alhora i per diferents direccions En Valentí Almirall, feia que sovint ens asseguéssim de costat. Quan intervenia, sempre era amb frase punyent, que feria algú. Gairebé no estava mai satisfet de res ni de ningú, però com que era sofista, mostrava bé la seva raó. Tenia fama de talent, tothom trobava justes les seves paraules i les escoltava tot lamentant-les. Fos com fos, era en el fons un gran cor. Vagi en aquest moment vers l'amic desaparegut el meu record més efusiu!

En la impossibilitat de nomenar tots els individus que formaren aquella penya, ne recordaré dos més que, per sort d'ells i meva, estan plens de vida. L'un era En Puig Samper. Molt menys solemnia que l'altre Puig, en Rafel, tenia aleshores una nerviositat elegant, però discutia apassionadament, enterat de tot. Un bon dia va desaparèixer de Barcelona i vàrem saber que era no sé si a l'Argentina, fruit de salut. L'altre era En Lluhí. En Lluhí d'aquells temps tot s'ho prenia amb formalitat; no diré que no entengués la broma, car era un esperit noble, però perquè allò que es deia o es contava fos cosa graciosa o de riure, ell no s'immuntava gaire. En canvi, era afectat a comunicar noves fortes de fets que passaven, que després resultaven veritables, per més que alguns de nosaltres ne dubtéssim de moment fitant-lo amb ulls interrogatius.

Sempre que arribava algun madrileny corresponsal de *La Vanguardia*, venia a la penya i ens feien les presentacions. Jo venia a ésser el Benjamí de la colla, i a l'Yxart se li va ocórrer de presentar-me a En Sánchez Pastor (que ja aleshores va semblar-me vell i encara es-

criu) com a director de *L'Avenç*. Ell va preguntar-me, ple de sorpresa: "Vamos, ¿conque tan joven dirige *La Venus*? ¡Que Dios le conserve a usted tan buen humor!" Va ésser impossible de fer-li entendre l'equivocació que havia sofert; va seguir fent digressions i donant-me consells, entre les rialles contingudes d'uns quants de nosaltres.

Per més que se'n digués la pena de *La Vanguardia*, no cal dir que mai no s'hi parlava del tal diari; eren altres les qüestions que ens preocupaven. A tot estirar, quan sortia un article d'algú de la colla lletraferida, es comentava. El cert és que érem molts els que mai no hi havíem escrit una ratlla. La pena va sentir fortament el retruc de l'Exposició; en començar-se cadascú hi deia la seva, en lloança o en desprestigi; tan aviat hi havia indignacions com engrescaments, però en resum tot això era vida. Mentrestant, la publicació de llibres i periòdics i guies anava creixent, i a tota cosa nova adreçàvem els nostres comentaris. En Sardà va publicar uns quants articles que ens semblaven memorables, tot i essent tan serens.

Varen passar alguns anys que el progrés de Barcelona semblava assegurat, però la pena, que en certa part el reflectia, va començar a decaure, i uns altres varen anar-se installant al voltant d'aquelles tauletes i en els mateixos balcons que donaven a la Rambla. Més endavant, ja no hi restava ningú dels primers; els uns, no podent abandonar el seu despatx; els altres, havent pres noves ocupacions, s'acostumaven a treballar en aquelles hores precisament que abans solien passar a l'Ateneu. Després, cosa més sensible, anaven compareixent malalties i es produïen algunes desaparicions.

Ja era decaiguda i sense vida la pena, quan l'Yxart va obrir la bretxa de les morts, als quaranta tres anys, després d'alguns mesos passats en la seva Tarragona nativa. Encara em recordo del dia del seu enterrament: gairebé tots els seus companys de pena vàrem retrobar-nos a l'estació per anar a Tarragona a rendir-li l'últim tribut, en plena primavera de 1895 en festa els camps que s'albiraven des de la gran muralla, i vessant flors el cementiri. Ací el tinc-enfront, en ocasió ben diferent, presidint un acte com aquest, tota proporció guardada: és ben bé el seu lleuger mig-riure afectuós, els cabells esbullats i el bigoti ros caigut, el front ample i espaiós, els ulls intel·ligents i benignes, el posat de la seva noble figura...

Com a mort sobtada, va ésser la d'En Josep Soler i Miquel. Tan

ple de vida exuberant, no comprenia i el revoltava tota literatura depriment, i lloava la que estava en contacte amb la natura i la poesia sincera, com ell era. La seva trista fi constituí pel nostre temps la més gran i incomprensible sorpresa per als seus íntims, ocorreguda en 1897, als trenta sis anys i a la primavera de la vida, com si diguéssim.

Si algú tenia aspecte malaltís fou En Sardà. La seva alta figura macilenta i magra, la cara de trets angulosos i d'ulls lleugerament caiguts, semblava predisposat a la malaltia que se'l va emportar al sepulcre en el present mes en què ens trobem de l'any 1898. Era un esperit selecte, displicent per a les seves pròpies produccions, de sentiments delicadíssims i d'intelligència sempre desperta; que, com ell mateix solia dir, trobava tal fruïció a llegir, que en venia a escriure com per força: tanmateix, tant en els seus nombrosos pròlegs com en els seus lúcids articles i estudis, mai no s'hi transparentava el més lleu esforç.

Heus aquí, senyors, els records que m'han suggerit els principals concurrents d'una penya antiga. En poques ratlles, aquest pobre discurs no té altre mèrit que d'haver triat un assumpte ben ateneístic.

JAUME MASSÓ TORRENTS

MINISTERIO
DE CULTURA

MINISTERIO
DE CULTURA

non segue
Buenavista, 30

MINISTERIO
DE CULTURA

TIP. OCCITANIA - MALLORCA, 410
TELEFON, 675 G - BARCELONA